

Visca Carles Santos!

Carles Santos lligat, els braços en creu, a un piano de cua. Té els ulls tancats, el tors nu, i els pantalons xops. Tot plegat, suspès en la foscor. Es tracta del cartell d'una exposició que porta per títol "Visca el piano!". Celebra, a l'Olimp barceloní de la Fundació Miró, la trajectòria polifacètica d'un dels creadors més importants de la nostra cultura contemporània, que ha fet d'aquest instrument musical l'excusa per plantejar la servitud del plaer, o a l'inrevés, si voleu...

Pianista, compositor, artista conceptual, *performer*, director musical i teatral, director i guionista de films, artífex d'espais escènics i d'impactants imatges visuals i d'objectes per als seus espectacles musicals... Carles Santos (Vinaròs, Baix Maestrat, 1940) és explicat al gran públic mitjançant una retrospectiva que barreja escenografia, actuacions en directe, recreació i documentació. Una mostra basada en el rigor investigador, però també en l'experiència i el *work in progress*, de manera que la seva instal·lació ha estat filmada per Pere Portabella, i durant els quatre mesos que romandrà oberta al públic hi assajarà, compondrà i actuarà el mateix Santos.

Als deu anys, Carles Santos ja era un petit virtuós del piano, i actuava com a concertista. I als vint-i-un, es guanyava la vida com a músic professional, tot desplaçant-se sovint per Europa, els Estats Units i Llatinoamèrica.

A Barcelona, Santos s'introduí en els cercles de l'avantguarda catalana. Va conèixer Joan Prats, Joan Brossa, Pere Portabella, Joan Miró i Antoni Tàpies.

A final del 1968, gràcies a una beca, es va estar sis mesos a Nova York, on conegué personalment John Cage, amb qui establí bona relació, i es va interessar pels nous compositors de l'avantguarda nord-americana, especialment pels minimalistes com La Monte

Young, Steve Reich, Terry Riley o Philip Glass. En tornar a casa, Santos es va convertir en l'introduïdor del minimalisme musical a Espanya.

En una carta al seu amic Brossa, el desembre del 1970, evidenciava un cert cansament o decepció creatius: "Aquí estem rebent molta informació artística, etc., però jo estic en un estat que això em comença a relliscar pel damunt; sé molt bé el que vull fer i com em fa nosa veure tanta cosa."

I dit i fet, el 1971, a Barcelona, pren una decisió radical: deixar de tocar el piano i se'l ven. Amb els diners obtinguts, es compra una moto. Decideix optar per l'art conceptual i treballar políticament per aconseguir la fi de la dictadura. Es així com participa en el col·lectiu que forma el Grup de Tre-

ball, ingressa en el PSUC per militar en la lluita clandestina i forma part de l'Assemblea de Catalunya.

Detingut el 1973, va passar tres mesos a la presó. Els funcionaris es queden sorpresos perquè Santos no té empremtes dactilars. I és que la pràctica del piano, en certa manera, l'havia anul·lat com a individu.

El 1974 tornà al piano, i el 1978 va decidir dedicar-se únicament a la composició i a la interpretació de la seva música. Com afirma Manel Guerrer, comissari de la mostra a la Miró, en aquest moment crucial, "quan les pràctiques conceptuals comencen a ser qüestionades, Santos respon amb un energia creativa inusitada i amb un capacitat eclèctica sorprenent d'assimil·lar múltiples tradicions que li permeten la màxima llibertat al marge de qualsevol ortodòxia. Santos aconsegueix alliberar-se, amb humor i ironia, dels prejudicis respecte a la seva formació clàssica musical com del seu propi jo i de la seva imatge".

L'obra de Carles Santos, d'una manera progressiva, es va distanciant de la tradició moderna ortodoxa per acostar-se als espais teatrals, més oberts a la investigació, que li permeten ampliar el seu treball amb la veu i amb el gest.

El 1982 coneix Mariaelena Roqué, seva actual companya. Plegats desenvolupen una sèrie d'espectacles en els quals aquesta creadora veneçolana signarà la codirecció artística, el vestuari i els elements escenogràfics. En el seu primer espectacle musical plegats, *Arganchulla*, *Arganchulla Gallac* (1987), Santos apareix a escena disfressat a un vestit fet de taronges i amb banyes al cap, mentre Roqué simula orinar da d'un altar vestida de blanc.

TINA BAGUÉ

Carles Santos interpreta al seu Bösendorfer l'obra *Música per a un museu*. Estrena oficial a la Fundació Joan Miró de Barcelona, el dia 29. A sota, un dels pianos "intervinguts", en aquest cas amb dues grosses orelles, creat per a l'ocasió per Carles Santos; diversos busts de Bach, de l'obra *La pantera imperial* (1997) i un encenedor gegant que surt d'un piano.

En divuit anys, el tàndem Santos-Roqué ha creat catorze espectacles originals d'una complexitat enorme i d'una estructura escènica i dramaturgicament completament originals, amb tocs d'humor –fi i groller–, transgressió, fetitxisme, sensualitat, sexualitat, eclecticisme, gastronomia, barroquisme i gran capacitat de regeneració.

Precisament, inaugurada una setmana abans al Museu del Tèxtil i la Indumentària, de Barcelona, la mostra "Mariaelena Roqué desvesteix Carles Santos" dona bona mostra del treball com a dissenyadora de vestuari d'aquesta tarragonina-veneçolana en els espectacles del de Vinaròs. Un treball fonamental, ja que aquí no es tracta de vestir un personatge, sinó de crear-lo des del buit, i tot partint d'aquest, desenvolupar la trama de l'espectacle.

Com bé denuncia Anna Nuno, "a Catalunya no es volia o no es podia admetre que una obra tan original i transgressora fos autòctona; es podia i es volia, com és lògic, reconèixer la bellesa autista i greu de Bob Wilson o la dissolvent mirada crítica de Pina Bausch, però que un català castellanenc fos capaç de crear una obra d'importància comparable resultava poc menys que impensable. Per això, durant molts anys, el monstre Santos-Roqué i la Companyia Carles Santos van treballar sense suport o amb comptades i escassíssimes ajudes oficials".

Els espectacles principals de la companyia Carles Santos van ser *Figasantos-Fagotrop*, *missatge al contestador: soparem a les nou* (1996), *La pantera imperial* (1997) –basat en l'obra de Johan Sebastian Bach–, *Ricardo i Elena* (2000) –treball autobiogràfic–, *L'adéu de Lucrecia Borja* (2001), *Sama Samaruck*, *Samaruck Suck Suck* (2002) –espectacle musical circenc–, *Lisístrata* (2003), *El compositor, la cantant, el cuiner i la pecadora* (2003) –basat en Rossini– o *La meua filla sóc jo* (2005).

L'exposició *Visca el piano!*, produïda pel centre KRTU del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya mostra les diverses facetes de Santos: com a cineasta i col·laborador de directors de cinema, com a fotògraf creatiu, com a poeta visual, escenògraf i confegidor de personatges, tot i que, en aquests darrers casos, cal referir-se sempre a l'esmentat tàndem. També hi

"Piano intervingut", en aquest cas, amb una mà. Tal vegada, la sèrie és l'element més sorprenent i nou de l'exposició oberta a la Fundació Joan Miró.

trobem una sèrie de referents i influències culturals com *Un chien andalou*, de Dalí i Buñuel, alguns poemes visuals de Brossa, i pintures de Tàpies, a més del marc de la Fundació Miró.

Tal vegada l'element més sorprenent és una sèrie de pianos "intervinguts", creats per a l'ocasió per Carles Santos: pianos amb orelles afegides, amb una mà tallada que rep un gotim d'aigua, amb el teclat mutilat per una hèlix, farcit de fotografies pornogràfiques, a més dels diversos pianos que han marcat les seves accions espectacle, com la pianola destruïda completament a cops de destrat, el mitja cua aclaparat per un enorme llum d'aranya de *La grenya de Pasqual Picanya* (assessor jurídicoadministratiu), o la pianola mecànica, batejada com a *Lligatòria*, que tot tocant les *Variacions Goldberg*, de Bach, persegueix els visitants.

Bach és tan visible en l'exposició com les referències al sexe i la icono-

grafia religiosa: hi és al rerefons de les arrels de Santos, però també en forma de bust gegantí multiplicat en l'escenografia de làtex de *La pantera imperial*, i en la sèrie de fotografies creatives *B-A-C-H. Tema amb variacions* (1997-1998), on veiem el petit bust-bibelot emmig de sardines, tot bullint a l'olla, amb pintallavis, en un aquari, introduint-se en un sexe i fins i tot damunt la tomba del mateix Bach.

Completen l'exposició una sala fosca, on es projecten fragments de totes les pel·lícules dirigides per Santos, així com cintes realitzades amb Clovis Prévost. En una d'aquestes darreres, *Miró parle*, Santos empeny el lacònic de Montroig a sincerar-se: "Sóc un home normal -diu Miró-, però quan treballa em llenço al buit"... Una definició que serviria també per a Carles Santos.

Ricard Mas

A partir del proper curs escolar, les Illes Balears disposaran d'una Escola Superior d'Art Dramàtic de les Illes Balears (ESADIB). Dependent de la Conselleria d'Educació i Cultura del Govern balear, presidida per Francesc Fiol, la nova oferta educativa ja és una realitat. De fet, la inscripció ja és oberta. A partir del proper octubre els joves que s'hi hagin inscrit per aprendre les arts escèniques iniciaran les classes.

Es tracta d'una iniciativa que omple un buit molt gros, massa, en el panorama educatiu illenc. El conseller Fiol oferí al prestigiós actor i director de teatre Carles Molinet la direcció executiva de la nova escola. Molinet és un dels homes de teatre més coneguts de les Illes. Començà fa més de vint anys participant en tallers teatrals a la Universitat de les Illes Balears (UIB). Amb pos-

